

Відгук

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка**

Петришин Людмили Йосипівни

**про дисертаційне дослідження Парфенюк Вікторії Олександрівни
„Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх
соціальних педагогів у процесі фахової підготовки”,**

**поданого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка**

Ступінь актуальності обраної теми. Важливість проблеми професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів, розгорнутої у дисертації Парфенюк Вікторії Олександрівни, є беззаперечною, адже в умовах модернізації вищої освіти особливої значущості набуває питання якісної професійної підготовки фахівців, які вільно володіють своєю професією, спроможних до особистісного розвитку, здатних успішно конкурувати на ринку праці, креативних, компетентних. Важливим фактором для реалізації цих вимог та першочерговим завданням для вищих педагогічних навчальних закладів виступає формування цілісної особистості майбутнього соціального педагога, спроможного активно займатися своїм особистісним та професійним самовдосконаленням, готового до безперервної самоосвіти та саморозвитку.

Своєчасність і важливість наукового дослідження посилюється ще й обґрунтованими дисертанткою суперечностями, які об'єктивно існують у навчальному процесі сучасного вищого навчального закладу, а зокрема між соціальним замовленням та рівнем підготовки майбутніх соціальних педагогів; високими вимогами до фахівця та недооцінкою ролі самовдосконалення в підвищенні теоретичного та фахового рівнів; недостатньою сформованістю необхідних знань і вмінь та відсутністю спрямованості особистості на самовдосконалення, що може призвести до безсистемності процесу фахової підготовки.

Актуальність і значущість дослідження підтверджується й тим, що воно є складовою напряму науково-дослідної роботи ДЗ „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського: „Теорія і практика інноваційної підготовки фахівців соціономічної сфери” (державний реєстраційний № 0111U009906). Таким чином, виконане дослідження безумовно є актуальним і відповідає вимогам сьогодення щодо пошуку шляхів реформування освіти в цілому та вищої освіти зокрема.

Саме тому, переконані, що наукове дослідження Парфенюк Вікторії Олександрівни на тему „Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки” є таким, що заслуговує на визнання його необхідності та доцільності впровадження його результатів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій В. О. Парфенюк дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність отриманих у ході дослідження результатів на теоретичному та практичному рівнях.

Ретельне вивчення джерельної бази (220 найменувань), яке здійснила здобувачка, дали змогу дисертантці достатньо переконливо обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів, впровадити їх у зміст підготовки майбутніх соціальних педагогів як сутнісну складову професійного самовдосконалення; забезпечити індивідуальний підхід до опанування студентами тренінгової діяльності та методів активного навчання; забезпечити кожному студенту свободу вибору в процесі фахової діяльності.

Системний аналіз наукових джерел став підґрунтям для визначення провідних методологічних положень, котрі було покладено в основу дослідження, завдяки чому стало можливим уточнення базових понять, їх взаємозв'язків та взаємозумовленість.

Не викликають сумніву висновки та рекомендації, викладені у дисертації, оскільки вони ґрунтуються на провідних положеннях системного, діяльнісного, культурологічного, особистісно орієнтованого, індивідуального та інтеграційного підходів у їх комбінаторному поєднанні, що і дало можливість В. О. Парфенюк науково грамотно подати науково-теоретичне змістове осмислення поняття “професійне самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки” як свідому, систематичну, цілеспрямовану роботу над собою з метою підвищення рівня власної компетентності, розвитку соціально-педагогічних якостей відповідно до соціальних вимог; спрямованість до постійного саморозвитку та здатності до успішної соціально-педагогічної діяльності.

Наукові положення дослідження та розроблене навчально-методичне забезпечення використовуються в освітньому процесі вітчизняних вищих навчальних закладів, зокрема, навчально-виховний процес Державного закладу

„Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського” (акт упровадження № 98/24 від 27.01.16), Херсонського державного університету (акт упровадження № 01-28/196 від 09.02.16), Ізмаїльського державного гуманітарного університету (акт упровадження № 1-7/1040 від 24.12.2015).

Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівнів.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Здобувачка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. У мовно-стилістичному оформленні враховано особливості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують лаконічні висновки та узагальнення, систематизація матеріалу в таблицях.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Достовірність результатів дисертаційного дослідження О. В. Парфенюк є незаперечною та забезпечується методологічною та теоретичною обґрунтованістю вихідних позицій; застосуванням комплексу теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження; широкою апробацією дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів; визначено й науково обґрунтовано сутність і структуру поняття „професійне самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів”, структурні компоненти професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів; уточнено поняття „професійне самовдосконалення”; удосконалено науково-методичне забезпечення, необхідне для професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів.

Подальшого розвитку набули наукові уявлення про зміст фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів, критерії, показники та рівні професійного самовдосконалення, що відтворює цілісну картину професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висунуті та теоретично обґрунтовані положення доведено до конкретної реалізації у вигляді: розробки та впровадження у практику освітнього процесу вищої школи методики діагностики рівнів професійного самовдосконалення майбутніх

соціальних педагогів у процесі фахової підготовки; системи вправ, завдань, тестів, тренінгів „Стратегія особистісного і професійного самовдосконалення”, „Обери професію правильно”; програми елективного курсу „Основи професійного самовдосконалення”.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертаційного дослідження О. В. Парфенюк, висновки та рекомендації достатньо повно представлено друкованих працях: 19 одноосібних публікаціях, із них 6 – у наукових фахових виданнях України, 5 – у зарубіжних виданнях, 8 – в інших виданнях та збірниках матеріалів конференцій. Проміжні та кінцеві результати дослідження публікувалися впродовж 2014-2015 років.

Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. Логіка і послідовність викладу тексту наукової праці підпорядковуються виконанню поставлених завдань дослідження.

Ретельний науково-теоретичний аналіз дисертаційної роботи В. О. Парфенюк дозволив виокремити сильні сторони наукового дослідження, що є значущим внеском у соціально-педагогічну теорію та практику.

Серед позитивного слід зазначити те, що дисертанткою сформульований цілісний науковий апарат дослідження з належним визначенням його провідних елементів: об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези, які у процесі послідовного вирішення отримали доречні вичерпні формулювання – з урахуванням окремих об'єктивних передумов вибору проблемного напрямку дослідження й подальшої побудови його загальної стратегії.

На наш погляд, безперечною перевагою роботи, яка складається з двох розділів, у яких дисертантка поступально і системно розкриває тему – „Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки” – є обрання логіки та структури наукового дослідження, що забезпечило розв'язання завдань, поставлених у руслі двох методологічних стратегій: дескриптивної, яка передбачала обґрунтування об'єкта дослідження та аналіз методологічних джерел, та перспективної, яка пов'язана із визначенням нормативних орієнтирів проведення дослідження.

Зокрема, у першому розділі авторка здійснює аналіз теоретико-методичних засад професійного самовдосконалення, теоретичне обґрунтування поняття

„професійне самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки” та діагностику реального рівня професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів; у другому – визначає, науково обґрунтовує й експериментально перевіряє ефективність педагогічних умов професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів та розробляє модель реалізації педагогічних умов професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки.

Важливим та позитивним у науковому дослідженні В. О. Парфенюк є те, що основна увага у ньому приділена розробці та обґрунтуванню педагогічних умов професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів. Авторка констатує їх як: відображення у змісті підготовки майбутніх соціальних педагогів сутності й цінності професійного самовдосконалення; забезпечення індивідуальної траєкторії опанування студентами тренінгової діяльності та методів активного навчання; забезпечення кожному студенту свободи вибору та самостійності в ході здійснення соціально-педагогічної практики. Слід відмітити, що обґрунтування та розробка зазначених педагогічних умов ґрунтувалися на взаємопов'язаних закономірних параметрах, які визначали можливість інтенсифікації процесу навчання, а саме: суперечностях, що існують у системі вищої освіти в конкретній галузі підготовки фахівців; сучасних вимогах, пропонованих до підготовки здобувачів ступеня вищої освіти „бакалавр”; специфіці викладання циклу психолого-педагогічних дисциплін у ВНЗ; особливостях сучасного змісту, технологій та методик викладання дисциплін фахового циклу підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Слід зазначити, що кожний розділ наукового дослідження має свою наукову значущість, слугує науковим підґрунтям для наступного розділу, у результаті об'єднання усіх розділів вимальовується цілісне дослідження, вагомість якого підтверджується використанням авторкою теорії багаторівневої методології, що створює можливості для розв'язання проблеми професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки на практичному рівні.

Аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що у процесі дослідження здобувачкою виконано значний обсяг роботи зі збору емпіричної інформації, перекладів з іноземної мови, обробки отриманих даних, що чітко демонструє вміння В. О. Парфенюк здійснювати аналіз, систематизацію, порівняння,

узагальнення фактів, її здатність до наукового абстрагування, самостійність, критичність, глибину мислення. Слід також підкреслити, що в ході дослідження, без сумніву, багатоаспектної, складної та актуальної проблеми, дисертантка виявила знання з багатьох галузей науки: педагогіки, психології, соціології, соціальної педагогіки, філософії, історії педагогіки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Рецензоване дисертаційне дослідження В. О. Парфенюк незаперечно має наукову новизну і практичну значущість. Зміст повністю відображає основні положення дисертації. Схвалюючи стратегію і тактику наукового пошуку авторки, способи одержання емпіричного матеріалу, його узагальнення й інтерпретацію, укладені висновки, у порядку наукової дискусії вважаємо за потрібне вказати на певні дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. На нашу думку, у параграфі 1.1. “Аналіз наукової літератури з проблеми професійного самовдосконалення” основну увагу дисертантка приділила аналізу вітчизняної педагогічної думки у той час як зарубіжна педагогічна генеза дослідження проблеми професійного самовдосконалення висвітлена менш докладно.

2. Вважаємо не завжди доцільним детальний опис понять, окрім базових, які використовує автор у дисертації. Більшість понять змістовно описано у дослідженні, наприклад, самоефективність (с. 27), успіх (с. 29), самоцінка (с. 31), самоосвіта (с. 40) та ін. Бажано здійснювати категоріальний аналіз цих понять у поглибленому соціально-педагогічному контексті з урахуванням предмета дослідження.

3. Погоджуючись із авторським науково-теоретичним трактуванням поняття “професійне самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів” (с. 42), ми вважаємо, що авторці слід було більш конкретно вмотивувати роль професійної компетентності у змістовій характеристиці педагогічного поняття.

4. На нашу думку, у змісті підрозділу 2.2. дисертаційного дослідження “Модель реалізації педагогічних умов професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки” було б доцільно більш ґрунтовно зупинитися на комплексному висвітленні усіх складників моделі. Разом із тим вважаємо, що дисертантці слід було внести модель реалізації педагогічних умов у зміст автореферату та більш докладно відобразити безпосередній двосторонній зв'язок між метою та результатом.

5.Окремі положення розділів дисертації носять дещо декларативний характер і не в повній мірі узагальнюють одержані автором результати наукового дослідження.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження загалом, хочемо зазначити, що висловлені побажання та зауваження не применшують високої оцінки наукової роботи Парфенюк Вікторії Олександрівни.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Структурна побудова та зміст автореферату авторки ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації О. В. Парфенюк.

Загальний висновок. Аналіз змісту дисертації, автореферату та опублікованих праць забезпечує необхідні й достатні підстави для формулювання загального висновку про те, що дисертаційна робота Парфенюк Вікторії Олександрівни на тему „Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки” є завершеним самостійним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У роботі представлено важливі, нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу авторці здійснити комплексне вирішення важливого актуального наукового завдання.

Беручи до уваги доведену актуальність, наявну незаперечну новизну та практичну значущість отриманих результатів для соціальної педагогіки, дисертація заслуговує на позитивну оцінку. Дослідження відповідає пп. 9, 11, 13 Постанови Кабінету Міністрів України “Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника” від 24.07.2013 р. за № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановою КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12 2015 р.), а її авторка, Парфенюк Вікторія Олександрівна, – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
і соціальної роботи
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Л. Й. Петришин

Підпис: *Петришин Л. Й.*
свідчує:
Начальник відділу кадрів
Головко